

УДК 338.48

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2022-1-16>

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ СИСТЕМИ: РЕТРОСПЕКТИВИ НАУКОВОГО ПОШУКУ¹

Г. П. СКЛЯР

доктор економічних наук, професор;

Л. В. ДРОБИШ

кандидат економічних наук, доцент;

Ю. В. КАРПЕНКО

кандидат економічних наук, доцент;

О. О. ТАРАНЕНКО

кандидат економічних наук;

І. Р. ПРОКОПЕНКО

аспірант,

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

Анотація. Мета статті полягає у ретроспективному огляді напрацювань науковців щодо застосування системного підходу при дослідженні сфери туризму та формуванні національної туристичної системи. **Методика дослідження.** Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення. **Результати.** Проаналізовано погляди науковців щодо становлення національної туристичної системи. Досліджена проблема становлення національної туристичної системи та перспектив її розвитку. Окреслено внесок науковців у розробку методологічних аспектів формування туристичної системи. З'ясовано, що використання системного підходу є базовим при визначенні системоутворюючих елементів туристичної системи та її структуризації на всіх рівнях. Вказано на необхідність подальшого дослідження сфери туризму. Однак дискусійним залишається питання щодо архітектури національної туристичної системи. Тому, в умовах глобалізації економіки та виходу України на світовий туристичний ринок більше уваги має приділятися формуванню національної туристичної системи. **Практична значущість результатів дослідження.** У статті обґрунтовано актуальність подальших наукових досліджень національної туристичної системи. Це дає можливість визначити місце вітчизняної туристичної галузі на світовому туристичному ринку. Основні наукові положення дослідження доцільно використати при розкритті важливих аспектів існуючої туристичної системи, виявленні особливостей її розвитку та вдосконаленні.

Ключові слова: туризм, система, національна туристична система, структура туристичної системи.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Трансформаційні процеси, що відбуваються в українській економіці в умовах війни, позначаються на функціонуванні усіх галузей економіки, зокрема і галузі туризму. Туризм – це явище, яке знаходиться у постійній динаміці, розглядати який можна як систему і як процес. Становлення будь-якої системи відбувається у процесі розвитку. Відповідно туризм, як процес, у своєму розвитку перетворюється у цілісну систему, яка постійно змінюється, залишаючись при цьому ідентичною самій собі. У сучасних дослідженнях туризму, як науки, залишаються дискусійними питання щодо формування та функціонування національної туристичної системи. Саме це визначає актуальність теми статті та своєчасність проведення дослідження з даної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ще на початку 70-х років минулого століття серед науковців активізувалися дослідження у сфері моделювання туризму та системології туристичної діяльності. Впродовж останніх років все більшу увагу вітчизняних вчених привертає проблема пізнання сутності поняття «туристична система» та її формування. Вагомий внесок у дослідження становлення національної туристичної системи внесли М. Г. Бойко, О. С. Височан, В. Г. Герасименко, А. І. Головчан, Г. О. Горіна, І. В. Давиденко, А. В. Жупаненко, О. М. Кизим, В. Є. Єрмаченко, М. О. Олійник, А. Г. Охріменко, Т. Ю. Лужанська, А. Мазаракі, М. П. Мальська, Ю. Б. Миронов, Н. М. Смочко, А. С. Татаринцева, Т. В. Черевичко, Л. І. Юрчишина, В. Ф. Яровий та ін. Однак, незважаючи на досить глибокі дослідження, виявлення специфічних рис, перспектив

¹ Стаття підготовлена в межах науково-дослідної роботи «Проблеми функціонування та розвитку сфери туризму в умовах модернізації економіки» (держ. реєстр. номер 0117U004715)

і пріоритетів розвитку туризму як системи є актуальним, а відсутність сталого визначення поняття «національна туристична система» та її структури потребує подальших наукових досліджень.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є ретроспективний огляд напрацювань науковців щодо застосування системного підходу при дослідженні сфери туризму та формуванні національної туристичної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З огляду складності об'єкта дослідження та множини авторських прозицій щодо трактування поняття «туристична національна система», які можуть принципово не збігатися, необхідним є з'ясування сутності поняття система та її структурування згідно певної галузевої належності.

Система – це термін грецького походження і означає ціле, складене з частин. В економічній енциклопедії за редакцією С. Мочерного система визначається як комплекс елементів та їхніх властивостей, взаємодія між якими зумовлює появу якісно нової цілісності [1]. Таке визначення є цілком прийнятним, на наш погляд, для системи туризму. Проте слід розрізнити поняття «туризм як система» і поняття «туризм як процес». Становлення будь-якої системи відбувається у процесі розвитку. Тому туризм як процес у своєму розвитку перетворюється у цілісну систему. Відповідно туризм як система знаходиться в постійній зміні, але при цьому туристична система залишається ідентичною самій собі.

В. Г. Герасименко вважає, що будь-яку систему можна розглядати як підсистему якоїсь більшої системи, у якій, крім елементів, можуть виникати зв'язки між певними комплексами елементів, які створюють підсистему [4]. Тому розуміння туризму як системного явища пов'язане із необхідністю структуризації всієї сукупності його економічних елементів і взаємозв'язків між ними, щоб вирішити базові проблеми, які існують у туристичній сфері на сьогодні. Однак на сьогодні сучасна наукова література не надає єдиного представлення щодо системи туризму. Тому для розуміння цього поняття доцільним згадати низку моделей функціонування туристичної системи, які були запропоновані науковцями, а саме: моделі функціонування туристичної системи К. А. Ганна, Н. Лейпера, М. Дж. Ламонта, Т. І. Ткаченко, Р. Проссера, Р. К. Мілля та А. М. Моррісона, Е. Холдена, К. Каспара, М. Л. Міллера та Й. Ойонга, Дж. Уолла та Е. Метісона, В. Г. Герасименка, О. С. Височан. В основу своїх моделей автори поклали різну кількість складових елементів.

Науковці дотримуються думки, що туристичні системи створюються, функціонують та розвиваються як відкриті, динамічні і комплексні

утворення. Відповідно вони відчують впливи і реагують на різноманітні суспільні процеси економічного, політичного, соціально-культурного, технологічного, психологічного плану [3]. Водночас розвиток туристичних систем значно впливає на суспільство. Отже, туристичні системи є глибоко синтезованими та функціонують як складники різних соціально-економічних систем, взаємодіють та мають потужні взаємозв'язки. Під впливом трансформаційних чинників відбуваються динамічні зміни у туристичних системах [3]. Однак, як зазначає В. Г. Герасименко [4], при використанні системного підходу слід враховувати наступне: система не є звичайним об'єктом застосування, це особлива стратегія мислення, передбачає здатність до узагальнення, абстракції та моделювання; система – це конструкція, дослідження якої відбувається у площині системно-структурних уявлень та дослідження предмета з урахуванням всіх його характеристик. О. С. Височан [7] теж вважає, що ефективно управління туризмом на всіх рівнях забезпечить використання саме системного підходу при дослідженні цього феноменального явища.

У системному підході найбільш важливим є поняття структури. Структура туристичної системи являє собою спосіб її організації, взаємний зв'язок і впорядкованість елементів. Так, під структурою туристичної системи слід розуміти сукупність найважливіших організованих стійких в просторі і в часі зв'язків і відносин елементів, технологій і чинників, що забезпечують її цілісність. На думку Т. Черевичко туристична система характеризується поліструктурністю, оскільки має кілька структур, що накладаються одна на одну. Не дивлячись на те, що туризм як система знаходиться у постійній зміні, туристична система залишається ідентичною самій собі [8].

Необхідно також враховувати те, що характер туризму як системи визначається середвищем, в якому вона знаходиться, та особливостями структурних зв'язків між елементами системи. Основні елементи туризму як системи – це суб'єкт, об'єкт і безпосередньо процес туризму. Системоутворюючим суб'єктом туризму як системи є людина (турист) з усіма його індивідуальними потребами. Оскільки еволюція розвитку туристичних систем зазнала значних змін щодо цілей, мотивацій, технологій то й турист як основний суб'єкт та основна рушійна сила цієї системи кардинально змінюється [3]. Другою системоутворюючою складовою туризму як системи є туристичні ресурси, які являються базовою умовою розвитку туризму в будь-якій країні, регіоні чи дестинації. Саме на базі природних та антропогенних ресурсів, які різняться за регіонами, створюються різноманітні туристичні продукти. Третьою компонентою туризму як системи вважають туристичний

ринок, сферу реалізації туристичних продуктів. При цьому гармонічна взаємодія всіх структуруючих компонентів системи туризму забезпечується шляхом створення відповідної системи управління, яке охоплює суб'єкти, об'єкти та сам процес, що протікає між ними. Отже, використання системного підходу забезпечить ефективне управління туризмом як складною, динамічною соціально-економічною системою.

Проведений нами аналіз наукових поглядів різних вчених на туризм як цілісну систему свідчить про наявність різних підходів до її конструювання. Так, до структурних елементів автори відносять різноманітні компоненти: туристів, DESTИНАЦІЇ, туристичні підприємства і організації, ринок, державу, інституціональне середовище тощо. Проте до цього часу не знайшли належного місця в моделях туризму як системи такі важливі характеристики туризму як туристичні ресурси, товари і послуги туристичного призначення. З огляду цього заслуговує на увагу модель туризму, розроблена В. Г. Герасименком [4], який виокремив три підсистеми: туристичні ресурси, туристичні продукти, ринки туристичних товарів і послуг. У своїй моделі автор представив складові системи туризму в певній упорядкованості і послідовності згідно логіки туристичної діяльності, особливо на регіональному рівні. На жаль, до сьогодні ще не знайдена оптимальна модель регулювання розвитку туристичної галузі на рівні регіонів, окремих територій та підприємств. Тобто туристична система не є остаточно сформованою.

Однією з територіальних підсистем у географічній структурі туристичної системи виділяють просторову характеристику системи, а саме туристичну територію. Територія з певним переліком засобів обслуговування й послуг, зручностей для забезпечення всіляких потреб туристів [5] являє собою DESTИНАЦІЮ, найістотнішу компоненту системи туризму. Туристична DESTИНАЦІЯ є ключовим, вирішальним елементом регіональної туристичної системи, адже саме DESTИНАЦІЇ та їх імідж залучають туристів, мотивують візити, активізуючи таким чином туристичний попит [6]. Туристичні DESTИНАЦІЇ є також зручним центром для дослідження туристичних потоків, адже зводять воедино всі аспекти туризму – попит, пропозицію, маркетинг, пересування туристів тощо. Таким чином, регіон туристичної DESTИНАЦІЇ є одним з найважливіших у туристичній системі, тому що самі туристичні DESTИНАЦІЇ і їхній імідж безпосередньо приваблюють туристів, мотивують їх отримувати відповідні послуги і у такий спосіб активізують всю туристичну систему [5].

А. І. Головчан класифікує DESTИНАЦІЇ відповідно до видів ресурсів на наступні типи: природно-географічні, природно-антропогенні, культурно-історичні, соціально-економічні [7].

Ефективне функціонування DESTИНАЦІЇ (специфічного комплексного об'єкта управління) в контексті сталого розвитку туризму дає змогу не тільки отримувати позитивний економічний і соціальний ефект, а й зберігати та приумножувати наявні туристичні ресурси [7].

Важливу роль у функціонуванні туристичної системи України відіграють туристичні кластери, покликані консолідувати зусилля всіх суб'єктів туристичного бізнесу на певній території щодо отримання економічного і соціального ефекту від туристичної діяльності в тому чи іншому регіоні. Туристичний кластер слід розглядати як специфічний економічний механізм взаємодії підприємств матеріального та нематеріального виробництва, соціальної та туристичної сфери, що одержують прибуток від надання туристичних послуг [8]. Головною функцією туристичного кластеру є продукування туристичних послуг, а його функціонально-галузєва структура складається із суми послуг, які надаються численними підприємствами. Отже, туристичні кластери представляють собою форми територіальної організації, що стимулюють економічне зростання як у сфері туризму, так і у регіоні в цілому. Концентрація туристичної діяльності на певній території є передумовою створення туристичного кластеру. До туристичних кластерів відносяться безпосередньо суб'єкти господарювання та різні ресурси (людські, фінансові, природні, стимули для розвитку (податкові пільги), фізична інфраструктура, інформаційна та науково-технічна інфраструктура).

На думку багатьох науковців туристичний кластер має стати ефективним механізмом оптимізації розвитку туристичного бізнесу у регіонах України [8]. Зарубіжний досвід доводить, що кластерні утворення на даний момент розглядаються як ефективна форма регіонального розвитку та організації інноваційних процесів у сфері рекреації та туризму, яка призводить до підвищення конкурентоспроможності країн та їх регіонів [9]. Саме тому у «Стратегії розвитку туризму і курортів України на період до 2026 року» [10] серед пріоритетних організаційно-інфраструктурних напрямів діяльності виділено створення туристичних кластерів. Туристичні кластери доцільно організовувати на базі закладів гостинності, центрів розвитку спеціалізованого туризму чи певних туристичних DESTИНАЦІЙ [11]. Центром туристичного кластера найчастіше виступають потужні підприємства рекреаційно-туристичної сфери, які зайняті виробництвом і просуванням турпродукта регіону (турагенти, турбюро, готелі тощо) та позиціонують кластер. Отже, туристичні підприємства (юридичні чи фізичні суб'єкти туристичної діяльності), які входять до кластеру, надають характерні та супутні туристичні послуги і створюють комплексний туристичний продукт [12]. Ефективність управ-

ління та підвищення конкурентоспроможності таких підприємств, як вважають А. С. Татаринцева і О. М. Олійник [13], буде залежати від активного впровадження і використання різноманітних сучасних засобів автоматизації (спеціалізованих програмних продуктів, туристичних Інтернет-порталів, CRM-систем тощо).

З огляду вище проведеного аналізу думок науковців щодо сутності та складових туристичної системи можна зробити висновок, що формування національної туристичної системи проходить у складний період в умовах невизначеності зовнішнього середовища. У таких умовах, вважає А. Г. Охріменко [14], задля всебічного комплексного дослідження національної туристичної системи вкрай важливим є визначення основоположних засад (цінності, принципи, закони, закономірності, чинники) її функціонування і розвитку, тому чільне місце у цьому переліку посідають імперативи.

Термін «імператив» походить від лат. «imperatius» – владний, наказовий; вимога, наказ, закон. Словник української мови трактує імператив як беззастережну, категоричну вимогу; веління, наказ [15]. У наукових дослідженнях туризму імперативи трактуються як ключові особливості, тенденції, чинники розвитку. Зокрема, закономірності функціонування ринку туристичних послуг, державна підтримка туризму (С. Новоселова), імперативи взаємодії туристичного підприємства зі споживачами у форматі ціннісно-орієнтованого управління (М. Бойко), імперативи розвитку ринку готельних послуг (В. Ларіонова). Зважаючи на сутність терміна «імператив» та його розуміння в економічній площині імперативи розвитку національної туристичної системи характеризуються як визначальні вимоги та цільові орієнтири до неї як до цілісного утворення, так і до її окремих складових [14]. Отже, «імперативи розвитку національної туристичної системи – це визначальні вимоги і цільові орієнтири щодо середовища, процесу та результату формування, функціонування, перетворення і розвитку інтегрованих сукупностей суб'єктів туристичної діяльності, інфраструктури, регулюючих інститутів та потенціалу у рамках національної туристичної системи задля задоволення потреб ключових стейкхолдерів» [14]. Національна туристична система є складним, системним, динамічним, цілісним, інтегрованим утворенням. При цьому слід зазначити, що останнім часом на неї зменшується вплив державних інституцій та посилюється вплив бізнес-структур, міжнародних та міжгалузевих органів регулювання, окремих дестинацій.

В умовах нестабільності зовнішнього середовища, коливання кон'юнктури, загострення конкуренції на ринку послуг зростає необхід-

ність визначення нових технологій для прогнозування розвитку національної туристичної системи з метою мінімізації протиріч між цілями функціонування її субсистем і соціально-економічними трендами національної економіки [16]. Саме тому застосування методології форсайтних досліджень набуває вирішального значення для визначення подальших перспектив розвитку національної туристичної системи завдяки можливості ідентифікації потенційного впливу інноваційних факторів, побудови відповідних сценарних умов, виявленню глобальних довгострокових трендів та часового діапазону їх імплементації, що посилить позицію національної туристичної системи України, її імідж та стратегічну стійкість на міжнародному ринку [16]. Необхідність форсайтних досліджень національної туристичної системи обумовлена її особливостями, потребою різноаспектних досліджень, а також інноваційними можливостями цієї методології. Як вважають А. Мазаракі, М. Бойко і А. Охріменко [16], використання форсайту у розвитку національної туристичної системи сприятиме залученню експертів до визначення вектору економічного розвитку для реалізації інтересів національних суб'єктів туристичної діяльності та презентації позиції країни як привабливої дестинації. Разом з тим, прогнозування розвитку національної туристичної системи повинно враховувати економічні інтереси ключових агентів та взаємодію між ними. Таким чином, форсайт національної туристичної системи дає змогу оптимізувати процес прийняття рішень, створювати альтернативні напрями для стратегічного розвитку сфери туризму та мотивувати зміни, які відповідають трендам туристичних систем у глобальному вимірі.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Таким чином, нами проаналізовано погляди науковців на проблему формування національної туристичної системи. Окреслено внесок науковців у розробку методологічних аспектів формування туристичної системи. З'ясовано, що використання системного підходу є базовим при визначенні системоутворюючих елементів туристичної системи та її структуризації на всіх рівнях. Вказано на необхідність подальшого дослідження сфери туризму. Однак дискусійним залишається питання щодо архітекτονіки національної туристичної системи. Тому в умовах глобалізації економіки та виходу України на світовий туристичний ринок більше уваги має приділятися формуванню національної туристичної системи.

Подальші дослідження передбачають аналіз партнерської взаємодії суб'єктів туристичної діяльності у дестинаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна енциклопедія : у 3-х т. Т. 2 / Відп. ред. С. В. Мочерний. Київ : Видавничий центр «Академія», 2000. 848 с.
2. Герасименко В. Г. Туризм як динамічна соціально-економічна система / Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку : монографія / за ред. : М. О. Кизим, В. Є. Єрмаченко. Харків, 2012. С. 49–70.
3. Бойко М. Г., Босовська М. В., Охріменко А. Г. Туристична система: генеза та пріоритети розвитку. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 54–60.
4. Височан О. С. Туризм як система. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2014. № 797. С. 25–38.
5. Юрчишина Л. І. Дестинація як основа регіонального розвитку туризму. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2017. № 4. С. 77–84.
6. Миронов Ю. Б. Дестинація як ключовий елемент регіональної туристичної системи. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка та управління: сучасний стан і перспективи розвитку» (м. Одеса, 23–24 листопада 2017 р.). Одеса : ОДАБА, 2017. Ч. 1. С. 65–68.
7. Головчан А. І. Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності туристичних дестинацій та управління ними. *Збірник наукових праць «Торгівля і ринок України»*. 2009. № 27. С. 157–161.
8. Давиденко І. В. Туристичні кластери як напрям регулювання туристичного бізнесу. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 28(1). С. 68–72.
9. Смочко Н. М. Кластерні рекреаційно-туристичні моноутворення у сучасному геопросторі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 7. С. 577–580.
10. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>
11. Мальська М. Зінко Ю. Типи і моделі кластерів сільського туризму в Україні. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Туризм*. 2018. Вип. 2. С. 8–23.
12. Горіна Г. О. Сутність та особливості типології туристичних підприємств як суб'єктів управління. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 20. С. 46–49.
13. Татаринцева А. С., Олійник О. М. Управління підприємствами туристичної сфери з використанням сучасних інформаційних технологій. *Вісник Запорізького національного університету. Серія : Економічні науки*. 2011. № 1(9). С. 148–153.
14. Охріменко А. Г. Імперативи розвитку національної туристичної системи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 23(1). С. 59–62.
15. Словник української мови : в 11 т. / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ : Наукова думка, Т. 4 : І-М / ред. тому : А. А. Бурячок, П. П. Доценко, 1973. 840 с.
16. Мазаракі А. А., Бойко М. Г., Охріменко А. Г. Форсайт розвитку національної туристичної системи. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. № 3(119). С. 5–22.

REFERENCES

1. Ekonomichna entsyklopediia: u 3-kh t. T. 2 (2000). Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Akademiia». (in Ukrainian)
2. Herasymenko V. H. (2012) Turyzm yak dynamichna sotsialno-ekonomichna systema [Tourism as a dynamic socio-economic system]. *Turyzm v umovakh hlobalizatsii: osoblyvosti ta perspektyvy rozvytku: monohrafiia / za red.:* М. О. Кузым, В. Є. Ермаченко. Kharkiv, 49–70. (in Ukrainian)
3. Boiko M. H., Bosovska M. V., Okhrimenko A. H. (2017) Turystychna systema: geneza ta priorytety rozvytku [Tourist system: genesis and development priorities]. *Ekonomika i suspilstvo*, 11, 54–60. (in Ukrainian)
4. Vysochan O. S. (2014) Turyzm yak systema [Tourism as a system]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhniky»*. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, 797, 25–38. (in Ukrainian)
5. Yurchyshyna L. I. (2017) Destynatsiia yak osnova rehionalnoho rozvytku turyzmu [Destination as a basis for regional tourism development]. *Ekonomichniy visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, 4, 77–84. (in Ukrainian)
6. Myronov Yu. B. (2017) Destynatsiia yak kliuchovyi element rehionalnoi turystychnoi systemy [Destination as a key element of the regional tourist system]. *III Mizhnarodna nauково-praktychna konferentsiya «Ekonomika ta upravlinnia: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku» (m. Odesa, 23-24 lystopada 2017 r.)*, Odesa: ODABA, 1, 65–68. (in Ukrainian)
7. Holovchan A. I. (2009) Teoretyko-metodolohichni pidkhody do vyznachennia sutnosti turystychnykh destynatsii ta upravlinnia nymy [Theoretical and methodological approaches to defining the essence of tourist destinations and their management]. *Zbirnyk naukovykh prats «Torchivlia i rynok Ukrainy»*, 27, 157–161. (in Ukrainian)
8. Davydenko I. V. (2018) Turystychni klasteri yak napriam rehuliuвання turystychnoho biznesu [Tourism clusters as a direction of regulation of tourism business]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 28(1), 68–72. (in Ukrainian)
9. Smochko N. M. (2015) Klasteri rekreatsiino-turystychni monoutvorennia u suchasnomu heoprostori [Cluster recreational and tourist mono-formations in modern geospace]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 7, 577–580. (in Ukrainian)
10. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 bereznia 2017 r. № 168-r. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text> (in Ukrainian)
11. Malska M., Zinko Yu. (2018) Typy i modeli klasteriv silskoho turyzmu v Ukraini [Types and models of rural tourism clusters in Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Seriia: Turyzm*, 2, 8–23. (in Ukrainian)

12. Horina H. O. (2016) Sutnist ta osoblyvosti typolohii turystychnykh pidpryemstv yak subiektiv upravlinnia [The essence and features of the typology of tourism enterprises as subjects of management]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Ekonomika i menedzhment*, 20, 46–49. (in Ukrainian)
13. Tatyantseva A. S., Oliinyk O. M. (2011) Upravlinnia pidpryemstvamy turystychnoi sfery z vykorystanniam suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii [Management of tourism enterprises using modern information technologies]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*, 1(9), 148–153. (in Ukrainian)
14. Okhrimenko A. H. (2017) Imperatyvy rozvytku natsionalnoi turystychnoi systemy [Imperatives of development of the national tourist system]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Ekonomika i menedzhment*, 23(1), 59–62. (in Ukrainian)
15. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. (1973) AN Ukrainskoi RSR, In-t movoznav. im. O. O. Potebni; redkol.: I. K. Bilodid (holova) [ta in.]. Kyiv: Naukova dumka, T. 4: I-M / red. tomu: A. A. Buriachok, P. P. Dotsenko. (in Ukrainian)
16. Mazaraki A. A., Boiko M. H., Okhrimenko A. H. (2018) Forsait rozvytku natsionalnoi turystychnoi systemy [Foresight of the development of the national tourist system]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytu*, 3(119), 5–22. (in Ukrainian)

Heorhii Sklyar, Liudmyla Drobysh, Yurii Karpenko, Oleksandr Taranenko, Illia Prokopenko, Poltava University of Economics and Trade. Formation of the national tourist system: retrospectives of scientific search.

Annotation. The purpose of the article is a retrospective review of the work of scientists on the application of a systematic approach in the study of tourism and the formation of the national tourism system. **Methodology of research.** The solution of the tasks set in the article is carried out with the help of general scientific and special research methods: analysis and synthesis, systematization and generalization. **Findings.** Transformational processes taking place in the Ukrainian economy during the war affect the functioning of all sectors of the economy, including tourism. Tourism is a phenomenon that is in constant dynamics, which can be considered as a system and as a process. The formation of any system occurs in the process of development. Accordingly, tourism, as a process, in its development is transformed into a holistic system that is constantly changing, while remaining identical to itself. In modern studies of tourism as a science, there are still debatable issues regarding the formation and functioning of the national tourism system. This determines the relevance of the topic of this article and the timeliness of research on this issue. The views of scientists on the formation of the national tourist system are analyzed. The problem of formation of the national tourist system and prospects of its development is investigated. The contribution of scientists to the development of methodological aspects of the formation of the tourist system is outlined. It was found that the use of a systems approach is basic in determining the system-forming elements of the tourism system and its structuring at all levels. The need for further research in the field of tourism is indicated. However, the question of the architecture of the national tourist system remains controversial. Therefore, in the context of globalization of the economy and Ukraine's entry into the world tourism market, more attention should be paid to the formation of the national tourism system. **Practical value.** The article substantiates the relevance of further research of the national tourist system. This makes it possible to determine the place of domestic tourism industry in the world tourism market. The main scientific provisions of the study should be used in the disclosure of important aspects of the existing tourist system, identifying features of its development and improvement.

Keywords: tourism, system, national tourist system, structure of tourist system.